

Oude literatuur en nieuwe media. MOOC *Middelnederlands* in de les

1. Inleiding

Digitale toepassingen allerhande geven sinds zowat het begin van deze eeuw een heel andere dynamiek aan het onderwijs. Veel klaslokalen beschikken tegenwoordig niet alleen over een of meerdere computers, maar ook het interactieve *whiteboard* maakt zijn opgang. De inhoud van de lessen mag niet achterblijven op deze ontwikkeling. Zo is er sinds kort *MOOC Middelnederlands*, een reeks online colleges over middeleeuwse literatuur die de troeven van het digitale medium ten volle benut.

2. De MOOC

Het acroniem MOOC staat voor *Massive Open Online Course*. Hoewel er over de precieze invulling van elk woord discussie bestaat, zou een algemene definitie als volgt kunnen luiden: een MOOC is een cursus over een bepaald onderwerp waaraan een ongelimiteerd aantal mensen gratis kan deelnemen via het internet.

Figuur 1 – *Massive Open Online Course*.

Meer concreet, en toegepast op *MOOC Middelnederlands*, betekent dit het volgende:

MOOC Middelnederlands is...

- ... *massive* in twee opzichten: enerzijds is hij opgezet om een zo groot mogelijk publiek aan te spreken. Leerlingen uit het secundair onderwijs, geïnteresseerde gepensioneerden, iedereen kan ermee aan de slag. Er is geen voorkennis vereist. Anderzijds is *MOOC Middelnederlands* ook *massive* in het aantal mensen dat eraan heeft meegewerkt. Het project, gecoördineerd vanuit de Universiteit Antwerpen, is het resultaat van een samenwerking tussen meer dan 30 experts op het gebied van de Middelnederlandse literatuur.
- ... *open* en gratis beschikbaar voor iedereen. Noch de fysieke muren van een universiteit, noch virtuele *paywalls* staan tussen de gebruiker en de inhoud.
- ... *online* en dus overal te raadplegen via de website (www.moocmnl.kantl.be). De website is bovendien ook *mobile-friendly*, wat betekent dat hij geschikt is om te worden bezocht met een *tablet* of *smartphone*.
- ... een *course* of cursus die bestaat uit 12 gefilmde colleges van ca. 35 minuten. De colleges behandelen elk een belangrijk aspect van de Middelnederlandse letterkunde. Wie dat wil, kan een totaalindruk krijgen van de Middelnederlandse literatuur door alle colleges in de voorgestelde volgorde af te spelen. Maar ook grasduinen is mogelijk. Elk college kan namelijk ook afzonderlijk bekeken worden en is op zijn beurt weer opgesplitst in korte kennisclips van 5 tot 8 minuten. Wie bijvoorbeeld geïnteresseerd is in *Van den vos Reynaerde* hoeft niet de volledige MOOC te doorlopen, maar kan meteen naar het betreffende college springen. En ook binnen dit college kan de kijker het onderwerp kiezen waarover hij of zij meer te weten wil komen.

Figuur 2 – De *MOOC Middelnederlands*.

3. Een cursus Middelnederlandse literatuur in twaalf lessen: de onderwerpen

De twaalf colleges zijn verdeeld in drie ruime categorieën: ‘auteurs’, ‘genres’ en ‘iconen’. Tot die laatste categorie behoort bijvoorbeeld het befaamde *Hebban olla vogala*-versje, regelmatig aangeduid als het oudste stukje Nederlands dat we kennen. Maar klopt dat wel? Mogen we het wel zomaar Nederlands noemen? Deze en andere vragen staan centraal in het inleidend college over Oud- en Middelnederlands. Tevens wordt in dit college aandacht geschonken aan onderwerpen zoals uitspraak, spelling en grammatica van de vroegste taalstadia van het Nederlands. Een ander icoon dat een eigen college heeft gekregen, is *Van den vos Reynaerde*. We leren alles over de sluwe streken van de vos en over hoe de auteur via een dierenepos zijn luisteraars een spiegel wilde voorhouden. Het verhaal van de non *Beatrijs* en het befaamde *Gruuthuse-handschrift* vervolledigen, ten slotte, het lijstje met iconische onderwerpen.

In vijf colleges staat telkens een andere auteur centraal. Zo is er een college gewijd aan Hendrik van Veldeke, onze eerste bij naam bekende Nederlandse schrijver. De teksten van de Brabantse mystieke auteurs Hadewijch en Jan van Ruusbroec worden in hun context geplaatst en thema's als ‘de minne’, oftewel de mystieke liefde, worden uitgebreid besproken. Een auteur van een heel ander allooi is Jacob van Maerlant. Niet alleen de immense omvang, maar ook de grote thematische diversiteit van zijn oeuvre spreekt tot de verbeelding. Hij waagde zich zowel aan de Bijbelse als aan de wereldse geschiedenis en schreef op encyclopedische wijze over mens en dier. Het leverde hem niet voor niets de titel ‘vader der dietschen dichtren algader’ op. De man die hem zo noemde, Jan van Boendale, schepenklerk van de stad Antwerpen in de veertiende eeuw, was zelf eveneens auteur van een groot aantal geschiedkundige werken.

Naast de avontuurlijke verhalen van koning Artur en zijn ridders van de Ronde Tafel, krijgt ook de literatuur over en rond Karel de Grote een prominente plaats in *MOOC Middelnederlands*. Het verhaal van *Karel ende Elegast*, waarmee talloze scholieren in Vlaanderen en Nederland kennismaken, wordt onder meer voor het voetlicht gebracht. Ten slotte mogen ook de abele spelen niet ontbreken. Het gaat hier om wereldlijke toneelteksten in de volkstaal die we tot de oudste in Europa mogen rekenen.

Figuur 3 – Middelnederlandse literatuur in 12 colleges.

4. Troeven voor het literatuuronderwijs

- *Vakmanschap* – *MOOC Middelnederlands* is een product van een team experts, waaronder professoren uit Vlaanderen en Nederland, onderzoekers, specialisten en doctoraatsstudenten. De combinatie van hun vakkennis en passie voor onze oudste literatuur maakt van *MOOC Middelnederlands* een oerdegelijk en aangenaam geheel.
- *Laat het klinken* – Regelmatig worden passages uit verschillende Middelnederlandse teksten voorgelezen. Dat gebeurt steeds eerst in het Middelnederlands, waarbij dan de originele tekst in beeld komt. Vervolgens wordt er ook een hedendaagse vertaling gebracht.
- *Bronnen in beeld* – *MOOC Middelnederlands* bevat niet alleen beelden van deskundige sprekers, ook de materiële context wordt rijkelijk geïllustreerd. Verschillende bibliotheken verleenden de makers namelijk onbeperkt toegang tot handschriften en oude drukken die normaal gezien slechts bij hoge uitzondering de geklimatiseerde kluizen en zuurvrije dozen verlaten. Verschillende topstukken komen dan ook in beeld, zoals het *Gruuthuse-handschrift*, de oudste overgeleverde druk van *Karel*

5. Literatuuronderwijs

ende Elegast, de Lancelotcompilatie, de prachtig geïllustreerde handschriften van Jacob van Maerlant, de Beatrijs-codex, de Walewein, enz.

- *Tempo* – Terwijl de sturing van het leerproces in een traditionele onderwijscontext voor een groot deel in de handen ligt van de aanbieder, komt een MOOC tegemoet aan het individuele tempo van de leerling. *MOOC Middelnederlands* is dan ook uitermate geschikt om te gebruiken in een context van *blended learning*. Leerlingen kunnen zich voorbereiden op de les door thuis reeds enkele kennisclips te bekijken. Maar ook na de les kunnen ze de clipjes herbekijken of de andere colleges raadplegen wanneer ze zich in een ander onderwerp willen verdiepen.